

Tieteellinen tutkimus ja päätöksenteko

Lea Pulkkinen

Tiedebarometrin (2001) mukaan yli puolet suomalaisista on sitä mieltä, että poliittisessa päätöksenteossa käytetään aivan liian vähän hyväksi tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa. Maassamme arvostetaan tutkimusta ja hyväksytään tieteeseen sijoittaminen; tutkimukseen panostuksemme asukaslukuun nähden onkin toiseksi suurinta maailmassa. Suomalaisen tutkijoiden kansainvälistä näkyvyyttä rajoittaa vain kansakuntamme pienuudesta johtuva absoluuttisen tutkimusvolyymin pienuus, 0,6 % koko OECD:n volyyymistä. Kotimaassa odotukset tutkimustiedon vaikuttavuudesta taloudelliseen kehitykseen ja ihmisten hyvinvointiin ovat suuret.

Edellisen tiede- ja teknologianeuvoston laatimassa katsauksessa (2000) Suomen kehitysuunniksi hahmotettiin: 1) tietoteollisuuden edellytysten kehittäminen, 2) sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen kehityksen tukeminen, 3) uusien kasvualojen tunnistaminen ja yritystoiminnan edellytysten kehittäminen, 4) tiedon ja osaamisen levittäminen alueellisen kehityksen edistämiseksi ja 5) tiedon ja osaamisen perustan vahvistaminen koulutuksen kautta. Pääministerin johtaman tiede- ja teknologianeuvoston kannanotoilla on vaikutusta päätöksentekoon. Tietoteollisuuteen ja koulutukseen on sijoitettu varoja, kasvualoja on tunnistettu mm. bioteollisuuden alueelta, mikä näkyy sinne suuntautuneissa rahavirroissa, ja alueellisia osaamiskeskustoja vahvistettu. On syntynyt alueellisia kasvukeskuksia, kuten esimerkiksi Jyväskylän seudulle.

Onko kritiikki tieteellisen tutkimuksen vähäisestä huomioonotosta päätöksenteossa lainkaan aiheellinen? Eri tieteenalaja edustavien henkilöiden vastaukset kysymykseen voisivat olla erilaisia, mutta psykologian tutkijana minun on helppo yhtyä kritiikkiin. En tarkoita, että Suomessa ei haluttaisi kuulla tutkijoiden mielipiteitä. Päinvastoin. Suomalaiset

tutkijat eivät elä norsunluutornissa, vaan monet heistä vaikuttavat aktiivisesti ympäristönsä kehitykseen.

Amerikkalaiset kollegani ovat suuresti hämmästyneitä, kun kerron, missä laajuudessa suomalainen professori vedetään osallistumaan yhteiskunnallisiin asioihin, esitelmöimään eri tilaisuuksissa ja esittämään kannanottoja työryhmille ja eduskunnan valiokunnille. Lähestymiskynnys on matala toisin kuin Yhdysvalloissa, jossa paikkakuntalaiset ja yliopiston kampus ja niin muodoin päätöksentekijät ja tutkijat saattavat elää täysin erillistä elämää. Se aiheuttaa tutkijoiden keskuudessa myös turhautumista, koska tutkimustiedolla ei tunnu olevan käyttöarvoa. Suomi näyttää suuren maan tutkijoista ihmeelliseltä laboratoriolta, jossa voidaan toteuttaa harvinaislaatuisia tutkimuksia, kuten samojen ihmisten kehityksen seuruuta vuosikymmenien ajan tai kattaviin kaksosrekistereihin perustuvia perinnöllisyystutkimuksia, ja maana jossa myös halutaan kuulla tutkimustuloksista.

Kollegani sanovat, että Yhdysvalloissa tutkimustuloksiin kiinnitetään huomiota vain, jos media ottaa ne jostakin syystä myllytettäväkseen. Usein takana on taitava tiedetoimittaja, joka syöttää tiedon julkisuuteen omine valikoineineen ja tulkintoineen. Esimerkkinä tästä voisi mainita 1998 ilmestyneen Susan Harrisin kirjan *The Nurture Assumption: Why Children Turn Out the Way They Do* (suom. *Kasvatuksen myytti*, Art House 2000), josta amerikkalaiset tiedotusvälineet tekivät suuren numeron. Popularisoiva kirja väitti, että vanhemmillä ei ole mitään tai on enintään hyvin vähän vaikutusta lastensa kehitykseen ja että vanhempien vaikutuksen korostaminen on sivuuttanut geneettisen perimän merkityksen ja tovereiden vaikutuksen. Se ilmeisesti viehätti ihmisiä, koska se ikään kuin vapautti vanhemmuuden vastuusta. Väitteet saivat alan arvostetut tutki-

jat nousemaan takajaloilleen. Omilla tieteellisillä foorumeillaan he vakuuttivat, että Harrisin esittämät tulokset olivat vanhentuneita ja tutkimustulokset väärin ymmärrettyjä. Tutkijoiden kannanotot levisivät kuitenkin vain ammattipiireihin.

Missä sitten on meidän ongelmamme, jos se ei ilmene kiinnostuksen puutteena tutkimustietoon? Oman alani kannalta ongelman yksi puoli on siinä, että monet psykologiset teemat, jotka liittyvät esimerkiksi lasten hyvinvointiin, ovat arkipäiväisiä. Jokaisella ihmisellä on niistä omakohtaisia kokemuksia. Silloin on vaarana, että poliittinen argumentointi perustetaan niihin asettamatta omien kokemusten yleistettävyyttä kyseenalaiseksi. Päätöksenteko politisoidaan puolueiden voima-suhteiden mukaiseksi asioissa, joiden tulisi olla puoluepolitiikan ulkopuolella. Tästä on seurannut suomalaisen perhepolitiikan sekavuus.

Kaikkien puolueiden kannattajilla on lapsia ja nuoria. Heidän psyykkistä hyvinvointiaan kuvaavat indeksit eivät vaihtele puolueesta toiseen, joten niitä koskevien kysymysten pitäisi olla erillään puoluepolitiikasta. Ei tulisi mieleenkään taistella puoluepoliittisesti siitä, kielletäänkö myrkylliseksi todettu ravintoaine vai ei. Vastaavasti pitäisi löytyä yksimielisyyttä siitä, miten tuetaan lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia.

Toinen puoli ongelmaa on siinä, että tutkijat, näkyäkseen kansainvälisessä tieteessä, julkaisevat tärkeimmät tutkimuksensa englannin kielellä. Aika ei useinkaan enää riitä niiden kirjoittamiseen toiseen kertaan suomeksi. Tutkijat ovat meillä jo muutoinkin erittäin kuormitettuja. Olisi suureksi avuksi, jos meillä olisi hyvän teoreettisen ja tilastotieteellisen koulutuksen saaneita tiedetoimittajia, jotka voisivat seurata alan tutkimusta ja toimia tulkkina päätöksentekijöiden ja yleisön suuntaan. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus saa nykyisin hyvin vähän sijaa esimerkiksi päivälehdissä ilmeisesti tiedetoimittajien vähyyden takia. Tiedebarometrin tulokset näyttäisivät osoittavan kuitenkin, että kiinnostus tieteellisiä tuloksia kohtaan on yhtä suurta kuin urheilua ja viihdettä kohtaan. Tiedonvälityksessä on kuitenkin suuria eroja tieteen tappioksi. Eipä ihme, että vain kolmasosa suomalaisista on tyytyväisiä tieteestä ja sen tuloksista tiedottamisen määrään.

Jyväskylän yliopistossa toteuttamassani samojen henkilöiden (alun perin 369) seuraututkimuksessa (Lapsesta aikuiseksi), joka on jat-

kunut 8 vuoden iästä 42-vuotiaaksi, on saatu hätkähdyttäviä tuloksia. Nämä tuoreet, julkaistavana olevat tulokset osoittavat, että kouluaikainen kehitystausta ennustaa sosiaalista toimintakykyä aikuisiässä niin vahvasti, ettei juuri kukaan, jolla oli keskimääräistä parempi kehitystausta, ollut toimintakyvyltään keskimääräistä heikempi. Vastaavasti juuri kukaan, jolla oli keskimääräistä heikempi kehitystausta, ei ollut toimintakyvyltään keskimääräistä parempi. Hyvä kehitystausta sisälsi kodin psykologisen ilmapiirin, kuten vanhempien hyvän keskinäisen suhteen, lapsen hyvän suhteen isäänsä, äidin huolehtivaisuuden, vanhempien hallitun alkoholin käytön ja lapsen sosiaaliset taidot ja kiinnostuksen koulunkäyntiä kohtaan. Hyvä sosiaalinen toimintakyky käsitti puolestaan vakaan työuran, hallitun alkoholin käytön ja yhteiskuntaan sopeutumisen.

Päätöksenteon kannalta tulokset merkitsevät yksiselitteisesti ensinnäkin sitä, että vanhemmuus kaipaa tukea. Sitä voidaan antaa linjakkaalla perhepolitiikalla, joka osoittaa vanhemmuuden arvostusta, sekä vanhemmuuden tiedollisella tukemisella. On omituisia, että tietoa arvostavassa koulutusyhteiskunnassa ei ole mitään järjestelmää, joka takaisi ihmisten tiedollisen valmentamisen vanhemmuuteen. Jos tiedolla ei olisi mitään merkitystä, niin miksi jokaiselta, joka ottaa hoiviinsa toisen ihmisen lapsen, vaaditaan pitkälle menevä koulutus?

Toiseksi tulokset merkitsevät sitä, että olisi etsittävä lasten kehitystä suojaavia tekijöitä kodin ulkopuolelta, jos kodin voimavarat ovat riittämättömät. Katseet voidaan kääntää koululaitokseen, joka yhteiskunnallisena instituutiona tavoittaa kaikki lapset. Koulun tehtävä on ollut kuitenkin lasten psyykkisen hyvinvoinnin kannalta toisin määritelty. Koulun mahdollisuuksia edistää lasten sosiaalisen pääoman muodostumista ja sosiaalista kehitystä on tarkoitettu selvillä syksyllä 2002 alkavassa valtakunnallisessa MUKAVA-hankkeessa. Nimi tulee sanoista muistuttaa kasvatus-vastuusta, mutta sillä tarkoitetaan myös mukavien lasten kasvattamista ja mukavan koulun kehittämistä.

Kolmanneksi tutkimustulokset merkitsevät sitä, että perustutkimuksen ja päätöksenteon väliin olisi saatava kokeilevaa soveltavaa tutkimusta. Yhteiskuntatieteellisillä aloilla siihen ei ole juuri mitään mahdollisuuksia, koska ei ole mitään tahoja, joka rahoittaisi tämänlaa-

tuista tutkimusta. Maassamme on TEKES (teknisten innovaatioiden kehittämiskeskus), joka myöntää varoja teknisten ideoiden tuotteistamiseen taloudellisen pääoman lisäämiseksi. Suomeen tarvittaisiin myös SOKES (sosiaalisten innovaatioiden kehittämiskeskus) rahoittamaan sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kartuttamiseen tähtäävien ideoiden kokeilua käytännössä. Päätöksenteko olisi tällaisten tutkimusten pohjalta luotettavampaa kuin mielipiteisiin perustuvana.

Sosiaalinen koheesio ja syrjäytymiseen liittyvä problematiikka ovat teemoja, joihin olisi voitava päätöksenteon keinoin puuttua. Muutoin on vaarana, että luokkajako, joka nyt on

syntymässä perheiden psykologisessa hyvinvoinnissa esiintyvien erojen takia, kumuloituu vaikeasti hallittavaksi ongelmaksi. Se vaarantaa niin yksilöiden hyvinvointia psyykkisten kustannusten takia kuin kansakunnan hyvinvointia taloudellisten kustannusten takia. Maaperämme on kuitenkin vielä otollinen sosiaalisille innovaatioille, joita myös teknologian puolella kaivataan. Nyt olisi aika antaa niiden kokeilulle tilaisuus.

Kirjoittaja on akatemiaprofessori Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksella. Hänelle myönnettiin valtion tiedepalkinto vuonna 2001.